

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS SEKTORITUTKIMUKSEN KEHITTÄMISESTÄ

Sektoritutkimuksella tarkoitetaan yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnallisia palveluja tukevaa tutkimustoimintaa, jonka avulla hallinnonalat kasvattavat tietopääomaansa ja luovat edellytyksiä yhteiskunnan kehittämiseksi. Sektoritutkimuksen tärkeimpiä toimijoita ja tiedon tuottajia ovat valtion tutkimuslaitokset.

Sektoritutkimus on keskeinen poliittisen päätöksenteon ja ohjauksen väline, jonka hyödyntämisen ja tuottamisen edellytyksiä tulee kehittää vastaamaan nykyistä paremmin yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Tämä edellyttää sektoritutkimuksen kokonaisuohjauksen ja koordinaation parantamista.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa todetaan, että sektoritutkimuksen ohjausjärjestelmä uudistetaan nopealla aikataululla valtioneuvoston määrittämiin aihepiireihin perustuvaksi. Tarvittavat tutkimuslaitoskentän rakenneuudistuksia koskevat päätökset tehdään vuoden 2008 loppuun mennessä.

1 Sektoritutkimuksen järjestämisen yleisperiaate

Valtion sektoritutkimus uudistetaan ottamalla käyttöön sektoritutkimuksen neuvottelukunnalle rakentuva ministeriöiden yhteisen sektoritutkimuksen toimintamalli. Opetusministeriön yhteydessä toimiva neuvottelukunta perustaa toimintansa yhteiskunnan tutkimustarpeen arviointiin, arvioinnin ja ministeriöiden esittämien yhteisten tutkimustehtävien pohjalta laadittuihin tutkimusohjelmakokonaisuuksiin (tutkimusagendoihin) ja tarvittaessa tutkimusohjelmien kilpailuttamiseen. Ministeriöt ja muut tutkimusohjelmien rahoittajat ja hyödyntäjät sopivat tutkimusagendojen mukaisten tutkimustehtävien toteuttamisesta. Ministeriöiden asiana on tulosohjata hallinnonalansa tutkimusorganisaatioita niin, että tuottajayhteistyö vahvistuu ja koko tutkimusjärjestelmän toiminnan tuloksellisuus paranee. Uusi sektoritutkimuksen ohjausjärjestelmä tukee ja vahvistaa nykyistä hallinnonalakohtaista tulosohjausmenettelyä.

2 Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan toiminta

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan ja sen jaostojen tulee toiminnallaan parantaa ministeriöiden tilaajaosaamista, tehostaa sektoritutkimuksen suuntaamista ja vahvistaa tutkimuksen hyödyntämistä. Neuvottelukunnan tulee kehittää tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä ja edistää tuottajakonsortioiden muodostumista.

Neuvottelukunnan tulee arvioida sektoritutkimuksen nykyisen tuottajakentän tarkoituksenmukaisuutta yhteiskunnan tutkimustarpeen ja laadittavien tutkimusagendojen toteutumisen näkökulmasta. Neuvottelukunnan tulee arvioinnin perusteella valmistella ehdotus sektoritutkimuksen rakenteellisesta uudistamisesta niin, että valtioneuvosto voi tehdä tarvittavat tutkimuslaitoskentän rakenneuudistuksia koskevat päätökset vuoden 2008 loppuun mennessä.

Neuvottelukunnan jaostot valmistelevat neuvottelukunnan tehtäviä valtioneuvoston nimeämällä aihealueilla. Jaostojen tulee laatia alustavat tutkimusagendat neuvottelukunnan käsittelyyn niin, että ne voidaan ottaa huomioon hallituksen vuoden 2007 strategia-asiakirjassa. Tutkimusagendoja tulee edelleen täsmentää siten, että hallitus voi sisällyttää vuonna 2008 tehtävään budjettikehyspäätökseen sekä sektoritutkimuksen kokonaismoituksen kehyskaudeksi 2009–2012 että arvion agendojen vaatimien tutkimustehtävien resursoinnista

3 Sektoritutkimuksen aihealueet

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnalla on neljä jaostoa. Jokaisessa jaostossa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään viisi jäsentä. Neuvottelukunta voi lisäksi määrätä jaostoihin pysyviä asiantuntijoita.

Jaostojen aihealueet ja ne ministeriöt, jotka ovat jäsenen asemassa jaostoissa, ovat seuraavat:

Alue- ja yhdyskuntarakenteet ja infrastruktuurit

Sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja ympäristöministeriö. Vuoden 2008 alusta lukien sisäasiainministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö korvautuvat perustettavalla työ- ja elinkeinoministeriöllä.

Tutkimuksen avulla voidaan ennakoivasti vastata elinkeino- ja yhdyskuntarakenteen jatkuvaan muutokseen sekä parantaa innovaatiodynamiikan vahvistamisen perusedellytyksiä. Tutkimus palvelee alueellisen kehityksen, liikennejärjestelmien, yhdyskuntarakenteen, asuntopolitiikan sekä infrastruktuurien kehittämistä siten, että tietoon ja osaamiseen perustuva myönteinen kehitys kyetään varmistamaan.

Osaaminen, työ ja hyvinvointi

Oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja työministeriö. Vuoden 2008 alusta lukien kauppa- ja teollisuusministeriö ja työministeriö korvautuvat perustettavalla työ- ja elinkeinoministeriöllä. Sisäasiainministeriön on voitava osallistua jaoston työhön maahanmuuttoa ja kotoutusta koskevissa tutkimusasioissa ja ympäristöministeriön asumista koskevissa tutkimusasioissa.

Tutkimus auttaa vastaamaan osaamistarpeiden ja työvoiman kysynnän muutoksiin. Tavoitteena on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja sen vaikuttavuuden edistäminen. Tutkimus tukee yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin kokonaisvaltaista edistämistä, julkisten toimien vaikuttavuuden parantamista hyvinvoinnin eri osa-alueilla sekä palvelujen tuottamista tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti, kansantulona ja hyvinvointia lisäävällä tavalla. Aihepiiri kattaa terveyteen, elintarvikkeiden turvallisuuteen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, työmarkkinoiden toimivuuteen ja työllisyyteen sekä kuluttajakysymyksiin liittyvät hyvinvoinnin osa-alueet.

Kestävä kehitys

Ulkoasiainministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, kauppaja teollisuusministeriö (vuoden 2008 alusta lukien työ- ja elinkeinoministeriö), sosiaali- ja terveysministeriö ja ympäristöministeriö.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa luotettavaa ja ennakoivaa tietoa Suomen ja globaalin ympäristön tilasta, tehostaa siinä tapahtuvien muutosten seurantaan sekä analysoida keinoja ja kehittää ohjausmekanismeja ympäristön tilan parantamiseksi ja maaseudun kehittämiseksi. Tutkimuksen tulee tukea myös sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Aihepiiriin sisältyvät luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen ja tähän perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn edistäminen, ilmastonmuutos, energiahuolto ja energiatehokkuus sekä luonnonvarojen ja eri energialähteiden käytön taloudelliset ja yhteiskunnalliset edellytykset.

Turvallisuus

Valtioneuvoston kanslia, ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, kauppaja teollisuusministeriö (vuoden 2008 alusta lukien työ- ja elinkeinoministeriö) ja sosiaali- ja terveysministeriö. Kaikkien muiden ministeriöiden on voitava osallistua jaoston työhön omaa toimialaansa koskevissa turvallisuustutkimuksen asioissa.

Tutkimus palvelee laaja-alaisesti Suomen, Euroopan unionin ja globaalin turvallisuuden parantamista, turvallisuustilanteen ja sen eri osatekijöiden analysointia sekä olemassa oleviin ja uusiin turvallisuusuuhkiin vaikuttamista ja varautumista. Aihepiiriin tutkimus liittyy esimerkiksi turvallisuusympäristöön, kriisinhallintaan, rikollisuuteen, riskien hallintaan sekä turvallisuusteknologiaan.

Edellä todettujen aihepiirien lisäksi neuvottelukunnalla on erityinen tehtävä tunnistaa laaja-alaisia, käytännössä kaikkia aihepiirejä koskevia, tärkeitä tutkimusohjelmakokonaisuuksia ja tehdä niitä koskevia aloitteita ja esityksiä. Tällaisia kaikkien ministeriöiden toimintaa palvelevia aiheita ovat esimerkiksi politiikkatoimien ja lainsäädännön vaikuttavuuden tutkimus ja arviointi sekä ennakointiin liittyvä tutkimus. Myös tutkijankoulutus, tutkijanuran edistäminen, tutkijoiden liikkuvuus ja tutkimuksen kansainvälistäminen tulee ottaa huomioon kaikkien aihepiirien sektoritutkimusta kehitettäessä.

4 Tutkimusagendat ja niiden toteutus

Sektoritutkimuksen neuvottelukunta koordinoi tutkimusohjelmien toteutusta. Tavoitteena on, että tutkimusohjelmilla on useita rahoittajia ja toteuttajia. Rahoituksesta sovitaan jaostojen ja neuvottelukunnan piirissä siten, että ministeriöt ja muut rahoittajat sitoutuvat ohjelmien rahoittamiseen sovittulla tavalla. Neuvottelukunta antaa tästä jaostoille tarkemmat ohjeet.

Tutkimusohjelmien tulee olla laajuudeltaan ja kestoltaan merkittäviä. Hankkeiden toteuttaminen kilpailutetaan, mikäli tutkimusohjelman tulokset toteuttaminen sitä edellyttää. Tutkimuksen tuottajat (tutkimuslaitokset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut ja mahdolliset muut tahot) tekevät esityksiä sovittujen tutkimustehtävien toteut-

tamisesta. Neuvottelukunta avustaa ministeriöitä ja muita rahoittajia kilpailutuksen käytännön toteuttamisessa. Tätä varten neuvottelukunta antaa jaostoille ohjeet ohjelmien kilpailutuksesta ja tutkimustarjousten arvioinnista. Jaostot tekevät rahoitettavista hankkeista esityksen neuvottelukunnalle, joka tekee edelleen määrärahapäätösesitykset asianomaisille ministeriöille ja muille rahoittajatahoille. Rahoittajien tekemän päätöksen perusteella ensimmäisten ohjelmiin sisältyvien hankkeiden tulisi käynnistyä vuoden 2008 alkupuolella. Ensimmäisten hankkeiden odotetaan tuottavan tuloksia ennen neuvottelukunnan ensimmäisen toimikauden puoltaväliä. Hallitus voi tarkistaa tutkimusagendoja vuosittaisissa kehyspäätöksissä ja hallituksen strategia-asiakirjoissa.

5 Varainkäytön suunnittelu ja aikataulutus

Tutkimusagendojen toteuttamiseksi tarvittavat resurssit osoitetaan tarkoitukseensa valtion talousarviossa ensisijaisesti olemassa olevia voimavaroja uudelleen kohdentamalla.

Valtion talousarviossa kysymykseen tulevia rahoituslähteitä ovat ministeriöiden sitomattomat tutkimusmäärärahat, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen toimintamäärärahat, tuottavuusohjelman tuottamat resurssisäästöt, valtioneuvoston erikseen osoittamat määrärahat, sektoritutkimuksen mahdolliset muut rahoituslisäykset sekä soveltuvin osin Suomen Akatemian ja Tekesin valtuudet ja määrärahat.

Neuvottelukunnan jaostot valmistelevat neuvottelukunnalle alustavat tutkimusagendansa siten, että ne on mahdollista sisällyttää hallituksen vuoden 2007 strategia-asiakirjaan. Tutkimusagendat tulee täsmentää hallituksen vuoden 2008 kehysriiheen mennessä. Syksyllä 2007 laadittavissa kehyslaskelmissa vuosille 2009–2012 ministeriöiden tulee esittää arvionsa neuvottelukunnan suunnittelun ja arvioinnin kohteena olevien määrärahojen vuotuisiksi momenttikohtaiseksi mitoitukseksi.

Syksyn 2007 aikana jaostot ja neuvottelukunta sopivat alkavien tutkimusohjelmien yksityiskohtaisista rahoitusjärjestelyistä mukaan lukien tutkimustehtävien jako kilpailutettavaan ja suoraan hankintana toteutettavaan. Vuosia 2009–2012 koskevat kehyslaskelmat laaditaan näin sovitun vastuunjaon mukaisella tavalla.

6 Seuranta ja raportointi

Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan jaostot seuraavat tutkimusagendansa toteutumista ja raportoivat neuvottelukunnalle. Valtioneuvoston piirissä järjestelmän yleisestä ohjauksesta vastaa opetusministeriö, joka puolestaan tiede- ja teknologianeuvoston avustamana raportoi valtioneuvostolle. Neuvottelukunnan ensimmäinen raportti on toimitettava opetusministeriölle 31.12.2007 mennessä.